

АПАРАТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Головне науково-експертне управління

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.:255-40-25, 255-45-01; факс: 255-41-86

До реєстр. № 6368-2 від 17.12.2021
Народний депутат України
М. Княжицький

ВИСНОВОК

на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» щодо підстав і порядку прийняття та припинення громадянства України»

Головне управління розглянуло поданий законопроект, метою якого є «удосконалення чинного законодавства про отримання та припинення громадянства України, спрощення вимог для отримання громадянства закордонними українцями та одночасно з цим створення запобіжників для недопущення прийняття у громадянство осіб, які публічно схвалювали агресію проти України, анексію Криму, окупацію інших частин України, висловлювались зневажливо про Україну, українців, українську мову, територію тощо» (п. 2 пояснювальної записки).

Законопроектом передбачається внести зміни до Закону України «Про громадянство України» (далі – Закон), якими пропонується спростити для закордонних українців процедуру отримання громадянства України; доповнити перелік підстав, які виключатимуть можливість отримання громадянства України особами, які перебувають під санкціями, добровільно отримали громадянство держави-агресора після початку агресії, публічно заперечували територіальну цілісність України, закликали до насильницької зміни конституційного ладу, працювали або працюють у відповідних органах держави-агресора. Крім того, законопроектом пропонується уточнити перелік підстав втрати громадянства України.

Очікується, що прийняття законопроекту «спростить формальні процедури отримання громадянства України закордонними українцями, іншими особами, які мають українське етнічне походження, українську самоідентифікацію і прагнення отримати громадянство України» (п. 6 пояснювальної записки).

Законопроект визначений альтернативним до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» щодо підстав і порядку набуття та припинення громадянства України» (реєстр. № 6368 від 02.12.2021).

На момент підготовки цього висновку законопроект не включений до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України 02.02.2021 №1165-IX. Також вказаний законопроект не включений до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2020 рік, затвердженого постановою Верховної Ради України від 16 червня 2020 року № 689-IX. Разом з тим, до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2020 рік був включений проект Закону України «Про громадянство України (нова редакція)» (п. 33), результатом прийняття якого мало б стати «удосконалення норм, що визначають підстави і порядок набуття та припинення громадянства України, повноваження органів державної влади, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, порядок оскарження рішень з питань громадянства, дій чи бездіяльності органів державної влади, їх посадових і службових осіб, а також запровадження в Україні подвійного громадянства».

За результатами розгляду законопроекту Головне управління вважає за необхідне висловити щодо змісту його положень наступні зауваження.

1. У законопроекті пропонується внести зміни до ч. 1 ст. 8 Закону в частині розширення кола осіб, які можуть набувати громадянство України за територіальним походженням, додавши до кола родичів ще й прадіда, прабабу, інших родичів за прямою лінією споріднення, що, на думку суб'єкта права законодавчої ініціативи, спростить набуття громадянства всіма етнічними українцями незалежно від того, скільки часу пройшло відтоді, коли їх родичі виїхали з України. Водночас, запропоновані проектом зміни до ст. 8 Закону не можуть бути предметом аналізу, адже вони вже внесені до ст. 8 чинного Закону Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про громадянство України» щодо спрощеного набуття громадянства України іноземцями та особами без громадянства, які брали участь у захисті територіальної цілісності та недоторканності України», який 20.12.2021 був підписаний Президентом України.

2. Частина новел проекту виглядають недостатньо обґрунтованими, а в разі їх прийняття потенційно можуть створити проблеми у правозастосуванні.

2.1. Викликає обґрунтовані сумніви доцільність доповнення однієї з умов прийняття до громадянства України «*визнанням територіальної цілісності України, що засвідчується підписанням заяви про прийняття до громадянства України, складеної та поданої відповідно до законодавства*» (зміни до п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону). На нашу думку, визнання і дотримання Конституції і законів України (п. 1 ч. 1 ст. 9 Закону), що є однією з умов прийняття до громадянства України, вже *a priori* засвідчує той факт, що особа поважає і визнає територіальну цілісність України.

2.2. У проекті пропонується п. 2 ч. 1 ст. 9 Закону доповнити новим видом декларації – «декларація про визнання себе лише громадянином України». Проте чинний Закон не дає визначення, що саме розуміється під такою декларацією та

якими є її правові наслідки. Поданим проектом також не пропонуються визначення (опис змісту) такої декларації та правила її подання.

2.3. У новому п. 7 ч. 1 ст. 9 Закону пропонується не приймати до громадянства України особу, яка «після прийняття Верховною Радою України рішення про визнання певної країни державою-агресором, *працювала або почала працювати у відповідних органах держави-агресора*: правоохоронних органах (міліція, поліція тощо), збройних силах, судових органах, внутрішніх військах, будь-яких підрозділах спеціального призначення, органах, відповідальних за охорону та захист державного кордону, органах, відповідальних за здійснення податкової та митної політики, органах, відповідальних за проведення дізнання або досудового (попереднього) слідства, прокуратури, органів, відповідальних за державну безпеку або безпеку вищого керівництва держави-агресора, підрозділах, відповідальних за виконання будь-яких миротворчих місій, будь-яких інших збройних, військових, воєнізованих, парамілітарних або інших силових формувань держави-агресора, їх складових або структурних підрозділах». З наведеного припису не є чітко зрозумілим, про які саме відповідні органи держави-агресора йдеться – ті, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях, чи органи державної влади Російської Федерації. Принагідно зазначимо, що Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» оперує поняттям «окупаційна адміністрація Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України, та підконтрольні Російській Федерації самопроголошені органи, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України» (преамбула цього Закону). Отже, існує необхідність узгодження положень проекту з чинним законодавством.

2.4. Законороектом пропонується доповнити ч. 5 ст. 9 Закону новим пунктом, в якому передбачається, що не приймається до громадянства особа, яка «4) перебуває під санкціями, встановленими Законом України «Про санкції», та (або) *щодо неї не приймалися рішення про заборону в'їзду в Україну відповідно до Закону України «Про статус іноземців та осіб без громадянства»*» (п. 2 Розділу I законопроекту). Однак не є зрозумілим, чому особі, щодо якої не приймалось рішення про заборону її в'їзду в Україну, має бути відмовлено у прийнятті до громадянства України.

3. У змінах ч. 1 ст. 19 Закону передбачається введення нових *підстав для втрати громадянства України*, які в цілому узгоджуються з п. 1 ст. 7 Європейської конвенції про громадянство, 1997 р. (далі – Європейська конвенція), стороною якої є і Україна¹, де визначені виключні випадки, коли держава-учасниця може передбачати у своєму внутрішньодержавному праві

¹ Про ратифікацію Європейської конвенції про громадянство: Закон України від 20.09.2006 № 163-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/163-16>

втрату громадянства. Але водночас у законопроекті пропонується виключити із ч. 1 ст. 19 Закону положення про те, що «положення пунктів 1, 3 частини першої цієї статті не застосовуються, якщо внаслідок цього громадянин України стане особою без громадянства». Такий підхід викликає заперечення, адже Європейська конвенція (п. 3 ст. 7) містить застереження, що *«Держава-учасниця не може передбачити у своєму внутрішньодержавному праві втрату її громадянства згідно з пунктами 1 і 2 цієї статті, якщо відповідна особа стане внаслідок цього особою без громадянства, за винятком випадків, зазначених у підпункті «b» пункту 1 цієї статті»*.

Керівник Головного управління

С. Тихонюк

Вик.: О. Мірошниченко

ЕАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: ТИХОНЮК СВІТЛАНА АНДРІЙВНА

Сертифікат: 2B6C7DF9A3891DA1040000008BF77900E1514902

Дійсний до: 28.05.2022 23:59:59

Апарат Верховної Ради України
№ 16/03-2022/7576 від 12.01.2022

799189